

З метою ефективного використання матеріальних ресурсів філій УІЕСР постійно проводиться аналіз навантаження на 1 агронома-фахівця умовними сортодослідами, що приводить до оптимізації чисельності кадрових ресурсів по пунктам досліджень. Так за результатами такого аналізу нормативна потреба у фахівцях агрономах склала 157 спеціалістів, що дорівнює чисельності фактично працюючих на польових роботах на даний час.

Постійно приділяється увага аналізу трудових ресурсів в системі УІЕСР за віком. Так чисельність фактично працюючих віком до 30 років складає 20% від загальної чисельності, до 50 років 55%, більш 50 років 25%.

Така система різнобічного аналізу, щодо отримання кінцевого бажаного результату, та своєчасне проведення оптимізації чисельності працівників дозволить залучати саме ту потрібну кількість висококваліфікованих працівників галузі, яка необхідна для проведення якісної науково-технічної експертизи сортів рослин у зазначені терміни.

Підводячи підсумки на підставі проведених заходів з оптимізації чисельності фахівців - агрономів філій УІЕСР та за результатами проведених досліджень можна зробити беззаперечний

висновок щодо визначення напрямків оптимізації кадрових ресурсів УІЕСР та його філій:

- перегляд штатних розписів філій для виявлення резервів по формуванню штатної чисельності, наповнення висококваліфікованими фахівцями і працівниками для забезпечення здійснення науково-технічної експертизи.

- проведення додаткових розрахунків навантаженості працівників і фахівців з урахуванням площ земельних ділянок під сортодослідами і вирівнювальними посівами та розрахунками навантаження на 1 агронома умовними сортодослідами.

- перерозподіл штатних одиниць між філіями відповідно до Програм проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин, (кількості сортодослідів, наявних земельних ділянок і розташування пунктів досліджень).

- залучання молодих спеціалістів-агрономів, переважно випускників вищих навчальних закладів, для проведення науково-дослідних робіт з кваліфікаційної експертизи сортів рослин

- перегляд питання гідної оплати праці спеціалістам-агрономам різних категорій, які задіяні на сортодослідних станціях та проводять науково-дослідну експертизу сортів рослин, постійного підвищення їх кваліфікації шляхом проведення навчання по відповідним напрямкам роботи.

УДК 632.4:633.11:632.952

Тимошук Т. М.¹, к. с.-г. н., доцент кафедри здоров'я фітоценозів і трофології

Давидов Д. В.¹, аспірант

Громнадзький О. М.² директор філії

¹Поліський національний університет

²Житомирська філія Українського інституту експертизи сортів рослин

E-mail: tat-niktim@ukr.net

СОРТОВІ РЕСУРСИ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ В УКРАЇНІ

Сортові рослинні ресурси відіграють вирішальну роль у сталому розвитку аграрного виробництва та досягненні продовольчої безпеки країни. Значення сорту у формуванні високопродуктивних посівів оцінено у багатьох наукових працях. Дослідженнями вчених підтверджено, що сорт відіграє суттєву позитивну роль у підвищенні продуктивності сільськогосподарських культур. Аграрне виробництво висуває обґрунтовані вимоги до нових сортів та гібридів, зокрема необхідність комплексного поєднання високого рівня їх продуктивності і якості продукції зі стійкістю до вилягання, посухи, ураження хворобами і пошкодження шкідниками, стресових факторів середовища. Новостворені сорти, незалежно від цільового призначення, повинні бути придатними до постійного вдосконалення агротехнологій вирощування, забезпечувати високу економічну ефективність отриманої рослинницької продукції, стійкими до стресових біотичних і абіотичних чинників. Оскільки виробництво рослинницької продукції, у т.ч. зерна, суттєво залежить від впли-

ву погодних чинників, то важливо вирощувати адаптовані сорти до екологічних умов зони вирощування. Окрім того сорти характеризуються різною реакцією на зміну умов навколишнього середовища. За даними вчених ефективно використовувати сорт за різних умов можна лише із врахуванням інформації стосовно його потенційної продуктивності, адаптивності та стабільності здатності позитивно реагувати на удосконалення елементів агротехнологій

Пшеницю м'яку озиму (*Triticum aestivum* L.) в Україні вважають однією з основних продовольчих, оскільки з неї виготовляють цінний продукт – хліб. Серед зернових культур пшениця озима містить у складі зерна найвищий показник білка, що залежно від технології вирощування та сорту може становити не нижче 13–14%. Зерно пшениці озимої багате також на вуглеводи та інші важливі мікроелементи. Підвищення урожайності зерна пшениці озимої та поліпшення його якісних показників можна забезпечити за рахунок удосконалення існуючих агротехнологій ви-

рощування цієї культури. Важливим чинником підвищення урожайності зерна пшениці озимої є поліпшення структури агроценозу, що залежить від генетичного потенціалу сортів. Встановлено, що у підвищенні врожайності зерна пшениці озимої суттєву роль відіграє вибір сорту. Нові сорти вирізняються врожайністю, селекційними та іншими господарсько-цінними ознаками. Наразі аграрне виробництво висуває обґрунтовані вимоги до нових сортів пшениці озимої, зокрема поєднання високої генетичної продуктивності із адаптивністю до несприятливих стресових факторів навколишнього середовища і біотичних чинників (стійкістю до збудників хвороб і шкідників). Серед основних завдань селекції пшениці озимої важливе місце належить також виведенню сортів з комплексною стійкістю щодо збудників захворювань. Посіви стійких сортів слабо уражуються хворобами різної етіології. Використання їх є ефективним важелем за допомогою якого можливо стримати посилення розвитку збудників хвороб і забезпечити покращання фітосанітарного стану посівів без застосування хімічних засобів захисту. Зазначене вище відіграє важливе значення не тільки для зниження пестицидного навантаження, але й для отримання екологічно безпечної рослинницької продукції. У зв'язку зі зазначеним вище, використання сортових рослинних ресурсів є однією з найбільш важливих складових аграрної сфери, що дає можливість забезпечити вирішення проблем продовольчої безпеки країни. Отже, питання вивчення впливу екологічних умов на продуктивність сортів пшениці озимої є актуальним.

У результаті проведених досліджень встановлено, що до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, наразі включено 698 сортів пшениці м'якої озимої (*Triticum aestivum* L.) вітчизняної і іноземної се-

лекції. Усього впродовж 1994–2010 рр. було включено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні 119 сортів, що становить 17,0% від загальної кількості усіх зареєстрованих сортів. За період з 2011 по 2016 рр. було зареєстровано 142 сорти пшениці м'якої озимої (20,3%). До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2017 р. було включено 76 сортів пшениці м'якої озимої (10,9%), у 2018 р. – 74 сорти (10,6%), у 2019 р. – 24 сорти (3,4%). Найбільшу кількість сортів пшениці м'якої озимої (88) було зареєстровано у 2020 р., що становить 12,6% від загальної кількості усіх зареєстрованих сортів.

До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2021 р. було включено 75 сортів пшениці м'якої озимої (10,7%). У 2022 р. було зареєстровано 50 сортів пшениці м'якої озимої, що становить 7,2% від загальної кількості усіх зареєстрованих сортів. До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2023 р. станом на 1 вересня включено 40 сортів пшениці м'якої озимої (5,7%). За останні 10 років зареєстровано 531 сорти пшениці м'якої озимої, що становить 76,1% від загальної кількості усіх зареєстрованих сортів.

Найбільш ефективним заходом формування високопродуктивних фітоценозів пшениці озимої є впровадження адаптованих сортів. Вимогами сучасного ринку є необхідність проведення всебічної оцінки сортів за господарсько-цінними показниками придатності сорту для поширення у різних екологічних умовах країни. Тому подальші наші дослідження будуть спрямовані на вивчення адаптивності і продуктивності сучасних сортів пшениці озимої звичайної залежно від окремих елементів агротехнології вирощування за зміни клімату в різних ґрунтово-кліматичних умовах.